

jongeren voor de buis

bruno knaeps

Inleiding

Aan de hand van een enquête in 17 Mechelse scholen hebben wij getracht een beeld te krijgen van het televisie-kijkgedrag van 12-14 jarigen. In deze inleiding zullen we dit onderzoek in een ruimer theoretisch kader plaatsen.

Vanuit de ontwikkelingspsychologie (o.a. J. Piaget) weten we dat de cognitieve ontwikkeling van een kind rond het twaalfde jaar bijna voltooid is. De jongere mist enkel nog ervaring en oefening. Rond deze leeftijd begint de overgang van het 'kindzijn' naar 'volwassenheid'. De jongere komt hierbij in een identificatiecrisis, waardoor hij zich vaker naar zijn leeftijdgenoten zal richten. Ook wordt de 12-14 jarige geconfronteerd met de problemen van de puberteit.

Ook in het televisie-kijkgedrag komt er verandering rond het begin van de tienerjaren. De kijkduur bereikt een eerste piek. Later, in de adolescentie, keert de jongere zich geleidelijk terug af van televisie om zich meer met groepsgebonden activiteiten bezig te houden.

Hoe kinderen tegenover televisie staan en welke effecten zij heeft op kinderen werd gedurende de relatief jonge geschiedenis van de televisie reeds uitvoering bestudeerd. Toch bestaan er nog veel meningsverschillen. Slechts over enkele, algemene zaken bestaat een bredere consensus.

Specifiek over 12-14 jarigen bestaat er slechts weinig onderzoek. Voor België en Nederland moeten we ons tevreden stellen met enkele verouderde werken. De relatief geringe voorkennis van de situatie in Vlaanderen noopte ons tot een algemeen terreinverkennd onderzoek.

Alvorens hieraan te beginnen, moesten we enig inzicht krijgen in de onderliggende motivatie voor televisiekijken bij jongeren. Uit verschillende studies blijkt dat jongeren een eerder passieve houding aannemen: zij kijken televisie uit gewoonte of om de tijd te vullen met gemakkelijk amusement. Voor deze houding voelen zij zich enigszins schuldig. Zo blijkt uit een Japans onderzoek dat kranten, boeken en gesprekken met vrienden voor jongeren een positief cognitieve functie hebben terwijl televisie en tekenverhalen een negatieve functie hebben. Deze negatieve appreciatie van televisie (kijken) stijgt met de leeftijd. In onze arbeidsethiek moet vrije tijd ook zinvol besteed worden. Televisiekijken wordt nog niet als een 'zinvolle' bezigheid aanvaard.

Televisie voldoet wel aan enkele verwachtingen zoals 'opwinding' en 'gezelschap'. In mindere mate is televisie een 'bron van informatie' of een 'middel om de problemen te ontvluchten'. Hiervoor grijpen de jongeren vlugger naar andere media zoals 'boeken'.

De enquête

Om een indruk te krijgen van het kijkgedrag van zo'n 250.000 Vlaamse jongeren tussen 12 en 14 jaar besloten we in Mechelen een *gestratificeerde clustersteekproef* te nemen. Ons universum bestond uit 17 scholen met een eerste en tweede jaar middelbaar onderwijs. Als clusters namen we de klassen en als strata de vier belangrijkste klastypen die in het VSO gangbaar zijn: voor het eerste jaar A- en B-klassen en voor het tweede jaar de algemeenvormende (AV) en de beroepsvoorbereidende (BVJ).

Om voldoende respondenten te hebben in alle strata werd besloten een *gedisproportioneerde steekproef* te trekken: in alle scholen werd één klas per stratum uitgekozen. Hierdoor worden kleinere richtingen en scholen bevoordeeld. Het voordeel is dat we in elke stratum voldoende respondenten hebben om betrouwbare statistische uitspraken over te doen. Door weging kunnen we een benaderend representatieve steekproefpopulatie verkrijgen.

In het totaal werden 948 jongeren uit een universum van 3338 leerlingen ondervraagd. Aan deze jongeren werd in klassikaal verband een vragenlijst van 41 vragen voorgelegd. Na weging bleven 940 'respondenten' over.

Bespreking van de resultaten

1) Samenstelling van de populatie

In ons onderzoek zijn jongens oververtegenwoordigd. Daarbij komt dat jongens significant ouder zijn dan meisjes (cfr. tabel 1). Deze grotere 'vertraging' bij jongens wordt in heel het onderwijsnet vastgesteld. Ze wordt enigzins hersteld door een 'grotere sociale volwassenheid' bij meisjes van die leeftijd dan bij jongens. Daarom ook gebruiken wij de variabele 'klastype' (1A, AB, 2AV, 2BVJ) als indicator van 'maturiteit'.

Qua gezinsgrootte en beroep van ouders beantwoordt onze steekproef vrij goed aan nationale gemiddelden. Arbeiders zijn licht ondervertegenwoordigd terwijl e bedienden enigzins oververtegenwoordigd zijn.

Om de vergelijkingen en de tabellen te vereenvoudigen creëerden we (aan de hand van enkele vragen) twee brede variabelen: sociale klasse (laag: 21.7% - 204; midden: 44.0% - 414; hoog: 26.9% - 253 en ongeldig: 7.4% - 69) en milieu (stedelijk: 16.0% - 151; overgang stad/platteland: 31.7% - 298; platteland: 43.4% - 408 en ongeldig: 8.9% - 84).

Globaal genomen mogen we besluiten dat de verdeling van onze steekproefpopulatie in voldoende mate overeenkomt met het Vlaamse gemiddelde om er een representatief beeld van te geven.

2) Bezit van audiovisuele apparatuur

Slechts 0.2% van onze respondenten heeft thuis geen televisietoestel. Dit is minder dan in andere, vergelijkbare onderzoeken in Vlaanderen (cfr. tabel 2). Deze vertekening is waarschijnlijk te wijten aan een zekere overdrijving vanwege de jeugdige respondenten.

Kleurentelevisie heeft reeds enige tijd het zwartwit-toestel verdrongen. Slechts 8.6% der gezinnen beschikt over uitsluitend één of meerdere zwartwit-televisies. 22.8% der ondervraagde jongeren bezit over een eigen toestel te beschikken en 82.4% bezit een eigen radiotoestel. Vooral kinderen uit 1B en 2BVJ klassen beschikken vaker over een eigen TV en/of radio.

Televisie is een ingeburgerd huishoudtoestel geworden, we zouden haast denken 'noodzakelijk', in een gezin met kinderen.

3) Televisiekijken

Meer dan 90% van de jongeren die een

Tabel 1: Verdeling van de populatie volgens geslacht en leeftijd

leeftijd	geslacht		TOTAAL	
	jongens	meisjes	absoluut	%
12 j of jonger	33.5 (1)	46.5	367	39.1
13 j	41.6	41.8	391	41.7
14 j	20.6	9.9	150	16.0
15 j of ouder	4.3	1.7	30	3.2
TOTAAL absoluut	534	404	938	
%	56.9	43.1		100.0

(Chi² = 31.0; v = 3; significant)

(1) De percentage in de tabellen worden normaliter vertikaal berekend: de som per kolom is 100 %. We moeten dus horizontaal vergelijken.

Tabel 2: Televisiebezit

aantal TV's	% (n = 940)	BRT (n = 894)	Humo (n = 1200)
0	0.2	1.4	3.2
1	44.6	80.1	88.7
2	37.8	45.5	8.1
3	6.8		
4	0.9		
ongeldig	9.6	-	-

Tabel 3: Kijkfrequentie volgens klastype

frequentie	klastype				TOTAAL	
	1A	1B	2AV	2BVJ	abs	%
elke dag	42.8	64.4	50.3	55.7	452	48.5
+ 5d./week	26.0	10.9	23.8	24.2	224	24.0
2 à 3 d./week	17.6	15.1	16.0	15.0	154	16.5
2 à 3 d./weekend	12.2	5.4	5.9	8.2	76	8.2
1 dag/week	1.1	0.5	1.5	2.2	13	1.4
-1d./week	0.2	3.7	2.5	0.8	13	1.4
					932	

(Chi² = 38.1; v = 15; n.s.)

aanvangsleeftijd opgaven (slechts 53.3% van alle respondenten) hadden reeds televisie gekeken vóór ze de lagere-schoolleeftijd bereikt hadden. We kunnen gerust stellen dat op twaalfjarige leeftijd iedereen wel eens televisie heeft gekeken.

De 12-14 jarige beslist daarbij reeds in ruime mate zelf over het al dan niet aanzetten van de televisie en dus over het al dan niet kijken.

Bijna de helft van de respondenten kijkt dagelijks televisie. Slechts 1.4% kijkt minder dan eens per week (tabel 3). De jongeren worden in dit opzicht duidelijk opgesplitst volgens klastype. Naast de kijkfrequentie wordt het kijkgedrag ook nog bepaald door de spreiding over de week en over de dag. Een belangrijker factor is echter de tijd besteed aan het kijken. Deze kijkduur varieert van dag tot dag. Op een gewone weekdag (school-dag) kijkt 30.6% gedurende 1 à 2 uur televisie en 14.4% kijkt meer dan 4 uur (per dag!). Voor woensdag zijn deze percentages 24.8% en 19.9%. Maar in het weekend loopt dit op tot slechts 10.1% die tussen 1 en 2 uur kijkt en 44.7% die gedurende meer dan 4 uur per dag voor de buis zit!

De gemiddelde kijkduur per weekdag en ook woensdag is iets meer dan 2 uur en in het weekend meer dan 3 uur per dag (cfr. tabe 4).

Wanneer we de verschillende factoren samen nemen en de kijkintensiteit bepalen, komen we tot de volgende verdeling: 5.2% der 12-14 jarigen kijkt zeer weinig televisie; 17.3% kijkt weinig; 32.0% kijkt gemiddeld; 28.1% kijkt veel en 17.4% kijkt zeer veel. Dit hangt duidelijk samen met het klastype: B-klasleerlingen kijken meer televisie dan A-klasleerlingen. We mogen echter niet spreken van een oorzakelijk verband: het is niet omdat men meer televisie kijkt dat men in 1B of 2BVJ zit. Een andere mogelijke verklaring is immers dat leerlingen uit A-klassen meer huiswerk en lessen krijgen, zodat zij minder tijd kunnen besteden aan televisiekijken. Een verminderd onderscheid gedurende het weekend wijst hierop.

Ook het 'milieu' speelt hier een rol. Stadskinderen kijken meer televisie dan plattelandskinderen: 34.6% tegenover 12.5% (voor zeer veel kijken). Indien een jongere minder aan binnenuitactiviteiten gebonden is, dan zal hij veel minder van de televisie gebruik maken.

Tabel 4: Kijktijd volgens geslacht

dag	geslacht		BRT	
	j	m	tot	tot
woensdag	2u38	2u25	2u33	2u15
maandag	weekdag			2u07
dinsdag	2u19	2u07	2u13	1u59
donderdag				2u20
vrijdag	weekenddag			2u40
zaterdag	3u36	3u16	3u27	3u05
zondag				3u03

4) Ouderlijke controle

65.7% der ondervraagden mag bijna altijd televisie kijken, 30.3% moet eerst toestemming vragen, 40.3% mag bepaalde programma's niet zien en 68.8% mag na een bepaald uur niet meer kijken. Bij deze rechtstreekse controle van de ouders op het televisie kijken van hun kinderen speelt de leeftijd een belangrijke rol. Jongere kinderen moeten vaker toestemming vragen om te mogen kijken dan oudere (36.1% van de -12 j tegen 17.1% van de +15 j).

De voornaamste restrictie die ouders hun kinderen opleggen, is het einduur. Bijna 70% van de jongeren mag na een bepaald uur niet meer kijken. Jongere kinderen geven vaker een einduur op (dat daarbij vroeger is) dan ouderen (77.9% tegen 38.6%).

Jongens moeten gemiddeld rond 21u26 slapen en meisjes rond 21u09.

Ook qua programmakeuze worden jongere kinderen strikter gecontroleerd. Als programmasoorten die men niet mag bekijken noemt men 'films voor volwassenen' (13%); 'sexfilms' (10%) en 'griezel- of geweldfilms' (6%).

Een weinig restrictief optreden van de ouders gaat gepaard met een grotere kijkintensiteit. Opmerkelijk in dit verband is dat de ouders wel het einduur controleren (bedtijd?), maar niet de feitelijke kijkduur. Vóór een bepaald uur kunnen de meeste kinderen kijken zoveel ze willen: slechts 30% moet eerst toestemming vragen. Daarbij wordt er ook relatief weinig aandacht besteed aan de inhoud van de programma's die zoon- of dochterlief bekijkt.

5) Televisie en sociaal contact

Men zegt wel eens dat televisie de fami-

lie terug bij mekaar heeft gebracht. Televisie kan de mensen echter wel plaatselijk bijeen houden, maar dit betekent nog niet dat televisie meer contacten bewerkt tussen de gezinsleden. Televisie vormt slechts relatief weinig aanleiding tot een gesprek tussen broers en zusters of tussen kinderen en ouders. Het is zelfs zo dat tussen broers en/of zusters men vaker ruzie maakt over de programma-keuze dan dat men over programma's praat.

6) Televisie kijken of huiswerk maken

Gedurende een week besteedt de schoolgaande jeugd ongeveer 7u15 min van zijn vrije tijd aan huiswerk en lessen. Zo'n 2/3 van de jongeren wordt vrij regelmatig gecontroleerd op het maken van huiswerk en/of het leren van lessen. De invloed van deze controle op het kijkgedrag is vrij gering. Tegen de verwachting in bestaat er praktisch geen verband tussen de controle op de huistaken en het ogenblik waarop men zich met huiswerk of lessen bezighoudt.

Daarentegen is er wel een duidelijke relatie tussen de kijkintensiteit en het ogenblik van het maken van de huistaken. Leerlingen die zeer veel kijken laten zich minder gemakkelijk door huiswerk en lessen van televisie kijken afhouden. Aangezien de rechtstreekse controle van de ouders op huiswerk en lessen slechts in geringe mate het kijkgedrag der jongeren beïnvloedt, is het vooral de onrechtstreekse controle op het kijkgedrag die bepaalt wanneer de jongeren hun schooltaken vervullen. In hoeverre dit alles invloed heeft op de kwaliteit van de huistaken kunnen we niet nagaan.

7) Vrijtijdsbezigheden

Tabel 5: Top 10 van lievelingsprogramma's bij jongens en meisjes (1)

jongens		meisjes		
1	Chips (1)	44.8	Chips (1)	63.3
2	Matthew Star (8)	17.4	Home sweet home (5)	31.9
3	TV-Touché (18)	15.3	Dynasty (13)	29.1
4	Dukes of Hazzard (22)	15.1	Dallas (10)	25.4
5	Home sweet home (2)	14.7	Vinger in de Pap (20)	23.4
6	Westerns (31)	13.7	Secret Valley (7)	21.8
8	Oorlogsfilms (61)	11.8	Matthew Star (2)	17.1
9	Weekendfilms (12)	10.9	TopPop e.d. (37)	13.6
10	Dallas (4)	9.5	Thrillers (26)	9.8

(1) De percentages zijn berekend op het aantal respondenten. Tussen haakjes staat de positie van het programma bij het andere geslacht.

Naast huiswerk en lessen vullen jongeren hun vrije tijd met honderd en één verschillende zaken. De top 10 van de meest geliefde activiteiten beperkt zich wel tot vrij traditionele hobby's. Na televisiekijken (25.2%) komen lezen (23.4%), voetbal (19.2%) en spelen (14.9%).

De 84 categorieën werden herleid tot 10. Hieruit blijkt dat Vlaanderen een gezonde jeugd heeft: zowel jongens als meisjes vullen hun vrije tijd het liefst met sport (39.8% van de antwoorden). Op ruime afstand volgen 'spelen en hobby's' (13.4%) en televisie kijken (11.2%).

Wanneer we kijken naar de waardering voor verschillende activiteiten scoren sportbeoefening, televisiekijken en muziek beluisteren het best; schoolwerk, mensen en cafébezoek, uitgaan scoren ..et laagst.

8) Programmaproefkeur

Jongeren kijken gemiddeld meer dan twee uur per dag naar televisie. De programma's die ze bekijken zijn zeer gevarieerd. Jongens en meisjes hebben ook een verschillende voorkeur (cfr. tabel 5). Wanneer we alle vernoemde televisieprogramma's (een kleine 200) indelen in 15 categorieën, merken we dat de jeugd- en andere feuilletons hoog scoren. Zelfs wanneer we 'Chips' (11.8% van alle antwoorden en maximum 5 antwoorden per respondent) zouden weglaten, blijft "jeugdfeuilletons" met 16.4% de categorie met de meeste antwoorden. Daarna komen 'films' (12.3% - vooral jongens) en 'feuilletons' (11.5%). Dallas, Dynasty en in mindere mate Falcon Crest zijn samen nog eens goed voor 8.4% van de antwoorden.

Uitgezonderd voor geslacht, is de programmaproefkeur vrij constant: er zijn slechts geringe verschillen volgens klasstype, kijkintensiteit, sociale rang en milieu.

Naast feuilletons en films worden ook nog jeugd- en spelprogramma's positief gewaardeerd. Kinderprogramma's daarentegen worden door 12-14 jarigen reeds minder geapprecieerd. Detectiveverhalen en quizen zijn ook niet zo geliefd. Meisjes waarderen 'jongerenprogramma's' hoger, jongens verkiezen eerder 'sportprogramma's'.

9) Jeugdprogramma's

Wanneer we specifiek vragen naar 'programma's voor kinderen van uw leeftijd' krijgen we een indruk van wat jongeren als jeugdprogramma beschouwen. Vrijwel alle door ons a priori gemaakte categorieën lijken hiervoor in aanmerking te komen. Feitelijk is er een grote overeenkomst tussen 'jeugd'-programma en 'lievelings'-programma. We merken wel dat de respondenten bepaalde programma-soorten als 'jeugd'-programma beschouwen, maar deze daarom nog niet graag zien. Anderzijds zijn er genres die ze wel graag zien, maar die ze zelf minder geschikt achten voor 'kinderen van hun leeftijd'.

Zo scoren de jongerenprogramma's (VIP, Op het schildpadplein, Elektron, Toets, Ren je rot, Horen, zien en doen, Stuif es in en Klassewerk) en ook kinderprogramma's zoals Kinderbios, Lollipop en Sesamstraat merkbaar hoger als jeugdprogramma (13.8% en 3.7% tegenover 3.9% en 1.1%). Ook informatieprogramma's scoren beter (8.7% t.o. 3.0% - het

Jeugdjournaal op Nederland verklaart hier veel). Anderzijds zakken de drie 'soaps' van 8.4% (lievelingsprogramma) naar 3.9% (jeugdprogramma) en 'films' zakt van 12.3% naar 4.7%.

10) Zendergebruik

Over het zendergebruik bij jongeren kunnen we vrij bondig zijn: BRT (48.2%) en Nederland (39.0%) nemen het grootste gedeelte voor hun rekening. De taalbarrière is duidelijk. Bij de niet-Nederlands-talige zenders plaatsen de jongeren ook relatief meer programma's die weinig taalkennis vragen: tekenfilms, kinderprogramma's, shows, muziek- en sportprogramma's.

11) Jongeren en het journaal

Ongeveer de helft van de respondenten kijkt regelmatig naar het journaal en doet dit ook met interesse. Het zijn vooral de jongens die hiervoor belangstelling hebben.

Meer dan 50% beweert het meeste dat er verteld wordt te begrijpen. Bijna 40% begrijpt ongeveer de helft en slechts 6.5% begrijpt niet veel van het nieuws. Deze laatste groep bestaat vooral uit leerlingen uit 1B-klassen en in mindere mate uit beroepsvoorbereidende klassen.

65.6% van de jongeren vindt dat er op de BRT een speciaal journaal voor jongeren moet komen. De categorie die interesse heeft voor een jeugdjournaal valt samen met de geïnteresseerden voor het gewone journaal. Er is dus een deel van de 12-14 jarigen die niet geïnteresseerd zijn in het nieuws. Deze jongeren komen voornamelijk uit B-klassen en uit de lagere sociale klasse. Het blijft een probleem om deze jongeren voor een dergelijk programma te interesseren.

12) Een programma voor jongeren: Vinger in de Pap (VIP)

Het merendeel der jongeren vindt een jongerenmagazine wel nuttig. VIP is een programma dat zich richt tot de 12-15 jarigen. Wij gingen na in hoeverre VIP de doelgroep aanspreekt.

Het zijn voornamelijk de meisjes die naar VIP kijken. Hun gemiddelde waardering ligt ook hoger: 7.5 tegenover 6.7 (algemeen gemiddelde is 7.0 op 10). Het zijn immers de trouwere kijkers die de hoogste punten geven: bijna altijd (kijken) = 9.0; regelmatig = 8.1; zelden of nooit = 5.6 en nooit van gehoord = 4.6 (onbekend is duidelijk onbemand).

13) Reactie en deelname

Tenslotte vroegen we of men wel eens reageert op televisieuitzendingen. Met reageren bedoelen we schrijven of telefoneren (naar de BRT of een andere zender). Daarnaast vroegen we naar het al dan niet willen deelnemen aan een televisieprogramma. Uit het grote verschil tussen diegenen die al eens gereageerd hebben (zo'n kleine 25%) en diegenen die wel eens zouden willen deelnemen (meer dan 55%) blijkt een zekere drempelvrees voor het 'Televisie-Instituut'. Deze drempelvrees staat voorlopig een ruimere inbreng van jongeren in de jeugdprogramma's in de weg.

Besluit

Doorheen het theoretische opzoekwerk en het praktisch uitvoeren van een enquête kwamen we tot een grote hoeveelheid informatie over het kijkgedrag van de Vlaamse jongeren tussen 12 en 14 jaar.

Algemeen kunnen we stellen dat de 12-14 jarigen veel televisiekijken, maar daarom niet willekeurig. De rechtstreekse controle van de ouders op het kijkgedrag is één van de belangrijkste factoren voor het al dan niet veel kijken. Een andere factor is het leef- en woonmilieu van de jongere. Ook vinden we meer intensieve kijkers in de B-klassen. De sociale klasse daarentegen heeft weinig invloed op het feitelijk kijkgedrag.

Subjectief beschouwd hebben de 12-14 jarigen wel behoefte aan eigen programma's en een jeugdjournaal, maar objectief gezien blijken dergelijke programma's niet tot de lievelingsprogramma's te behoren.

Bij het einde van de bespreking van de resultaten willen we nog even wijzen op de beperkingen van dit onderzoek. Wij hebben gekozen voor een terreinverkennerend onderzoek. Het lag niet in onze bedoeling om definitieve uitspraken te doen. De resultaten moeten ook met de nodige voorzichtigheid en zin voor relativeren bekeken worden. We ondervroegen de jongeren zelf en de antwoorden die zij op bepaalde vragen geven kunnen wel eens subjectief bepaald zijn en misschien niet helemaal waarheidsgetrouw. Globaal genomen komen onze besluiten wel overeen met een 'algemeen aanvaard beeld' van het kijkgedrag van jongeren. Vele gegevens verdienen verder onderzoek. Daarnaast is er echter nog nood

aan meer diepgaand onderzoek.

Hierbij denken we in de eerste plaats aan de evolutie van het televisiebezit bij jongeren. En hoe zit het met de video- en aanverwante apparatuur? Daarnaast kan de invloed van het hele gezin op het kijkgedrag verder uitgewerkt worden. Hoe staat de 12-14 jarige als televisiekijker in het televisiekijkend gezin? En in hoeverre heeft televisie invloed op de schoolprestaties? Een misschien vreemde vraag, maar zeker niet onbelangrijk, is in hoeverre televisiekijken wordt aangeleerd? We leren immers wel lezen en schrijven maar de televisie-taal en televisie kijken moet ieder op eigen houtje leren. En is er nood aan een speciaal jeugdjournaal of zou het avondjournaal beter begrijpbaar moeten worden voor iedereen?

Kortom, vele vragen blijven open. Jongeren en televisie vormt een moeilijk en zeer gevarieerd onderwerp. Hopelijk kan deze enquête bijdragen tot een beter begrip van jongeren en televisie. Mogelijk kan het anderen inspireren tot nieuw onderzoek op dit domein.

Beknopte bibliografie

CAMMAER, H., SONNEVILLE, M. en VERBOVEN, H. *Televisiejeugd? Begeleiding en beleid*. Antwerpen, De Nederlandse Boekhandel, 1972. 86 p.

DU LAING, M., *Referentiegroeptheorie: een verklarende analyse van vrijetijdsbesteding bij adolescenten, met bijzondere aandacht voor het televisie kijken*. Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, 1973. 339 p.

FURU, T. *The functions of television for children and adolescents*. Tokyo, Sophia University, 1971. 323 p.

GEERTS, C. *Une enquête budget-temps auprès des jeunes de 9 à 17 ans*. Bruxelles, RTBF, 1975, 251 p.

HULSENS, E. *Kindertelevisie*. Leuven, Infodok, 1981. 147 p.

KOOYMAN, A. en PIET, S. (ed.) *Ze kunnen me niet horen, want er zit glas tussen. Kind en Televisie*. Baarn, Ambo, 1979. 117 p.

MURRAY, J.P. *Television an Youth. 25 years of Research and Controversy*. Washington, The Boys Town Center, 1980. 278 p. (bibliografie)

VERVAET-CLAYS, E. *Belangstellingspunten, behoeften en verwachtingen van de jongeren betreffende een jeugdjournaal*. Brussel, BRT-studiedienst, 1979. 22 p.

ID. *Een Vinger in de Pap I, II en III*. Brussel, BRT-studiedienst, 1981, 1982 en 1983. 48 p., 30 p. en 26 p.

De bijdragen van dit nummer zijn van:

Alex FORDYN, licentiaat in Geschiedenis en in Pers- en Communicatiewetenschap, R.U.Gent; als deeltijds assistent verbonden aan de afdeling Pers- en Communicatiewetenschap, R.U.Gent.

Luk JOOSSENS, licentiaat in de Sociologie, K.U.Leuven en maîtrise en Sociologie, Sorbonne; als socioloog verbonden aan de studiedienst van het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (O.I.V.O.) te Brussel.

Kristien HANSEBOUT en Bruno KNAEPS, beiden licentiaat in de Communicatiewetenschap, K.U.Leuven.

Prof. Dr. Guido FAUCONNIER, gewoon hoogleraar, Dr. Wim VAN DER BIESEN, lector-werkleider en Jan SERVAES, assistent aan het Centrum voor Communicatiewetenschappen, K.U.Leuven.